

Divadlo Aldente

Divadlo Aldente vzniklo v roce 2008 jako nezávislé divadelní uskupení studentů různých vysokých uměleckých škol a zpočátku se soustředilo na básnické divadlo, autorskou tvorbu a site-specific.

Zlom v divadelním směřování souboru nastal v sezóně 2013/2014, kdy se režisérce a zakladatelce Jitce Vrbkové narodilo dítě s Downovým syndromem. S nadsázkou lze říci, že poetika „site-specific“ se proměnila na poetiku „actor-specific“: herci s Downovým syndromem jsou nyní pro divadlo základní inspirací při hledání každého nového scénického tvaru.

Od roku 2019 divadlo úzce spolupracuje s Divadelní fakultou JAMU, a to při řešení projektu podpořeného TA ČR v Programu Eta: Tvorba divadelních inscenací s herci s Downovým syndromem jako účinného prostředku sociální inkluze.

Vladimír Holan: Káťa a Bajaja

Scénář a režie Jitka Vrbková
Hudba Jan Kyncl, Pavel Čadek
Scéna Zuzana Hejtmánková
Kostýmy Tereza Vojtěšková

Za vydatnou pomoc vděčíme: manželům Hejtmánkovým, Tomáši Madrovi, Martinu Chudíčkoví, Kristýně Břečkové, Aleši Lenomarovi a mnoha dalším

Osoby a obsazení:

Bajaja	Martin Kříž
Vladimír Holan	Václav Dvořák
Káťa (největší)	Barbora Remišová
Káťa (menší)	Jana Kučerová
Káťa (nejmenší)	Klára Vrbková
Neruda, Dobrovský, pivo a jiné	Lukáš Suchánek
Flétna a jiné	Jan Kyncl
Violoncello a jiné	Pavel Čadek
Vánoční stromeček a jiné	Iveta Kocifajová

Premiéra: sobota 14. září 2019 v 10:00. Klub Leitnerova

Inscenace vznikla ve spolupráci s DF JAMU.

Tento projekt je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu Eta.

Autorská práva Vladimíra Holana zastupuje Aura – Pont s. r. o., Veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4.

Činnost Divadla Aldente je finančně podporována statutárním městem Brnem.

„Milí diváci,

nemám ráda, když mi někdo v programu k inscenaci vysvětluje, co si o ní mám myslet. Také ale nemám ráda, když to chce vědět sám divák po představení. Zkrátka nesnáším, když divákova reakce vyplývá z vnějších příčin, nikoli z něho samotného. Příkladem jsou hromadné standing ovation způsobené výhradně tím, že si divák přečte cenu na své vstupence...

Přesto dovolte, abych udělala „Cimrmanův krok stranou“ a nabídla vám, jak se na naše představení (ne)dívat.

Nepřemýšlejte prosím nad tím, zda herci s DS příběhu rozumí a co na něj říkají.

Nepřemýšlejte nad tím, co by těžkému Holanovu textu a celé naší inscenaci řekly děti.

Nepřemýšlejte nad tím, co by našim hercům řekli speciální pedagogové.

Nepřemýšlejte prosím nad tím, co by našemu představení řekl Holan.

Nepřemýšlejte nad tím, co by inscenaci řekl divadelní kritik (pokud jím nejste sami).

Nepřemýšlejte nad tím, co by našemu představení řekla vaše paní učitelka, vaše manželka, váš soused, váš pes.

Zkuste se prosím zamyslet výhradně a pouze nad tím, co tomu říkáte VY sami.

Největší inspirací vám k tomu mohou být právě naši herci obdařeni chromozomem navíc. Neznám nikoho jiného, kdo by se uměl s tak maximální konkrétností soustředit právě na subjektivně prožívaný moment.

Když se našich herců zeptáme, kde se scéna odehrává, nikdy vám nefeknou prostředí dramatického textu (jsme v lese, jsme ve městě, jsme na bohatém plese,...), ale vždy se vyjádří ke konkrétním reáliím, které vidí kolem sebe: „Je tady podlaha, šály, dvě židle, reflektor a Jitka.“

Když se zeptáte, kdo je herec, odpoví vám, že „přece já.“ Když se zeptáte, co je to divadlo, odpoví, že „Aldente“. Když mají zrovna slinu, můžete také slyšet odpověď: „Divadlo je přece divadlo, ty ťulupe! Třeba Šraňky v tunelu!“ /pozn redakce: Šraňky v tunelu jsou inscenací Divadla Aldente z roku 2014/. Rozhodně není záhodné se vyptávat příliš. To se potom můžete dozvědět:

„Nech toho! Proč ničíš můj krásný život?“

Neničte si proto prosím životy otázkami, které vedou do slepých uliček. Vnímejte teď a tady přítomný okamžik. Ten VÁŠ okamžik. Nikoli okamžik člověka s DS, speciálního pedagoga, divadelního kritika, dítěte, manželky, psa,...

Divák je totiž ten, kdo se dívá, aby to pevně drželo.

Je tomu tak, ó Bajajo?“

Jitka Vrbková, režisérka

Vladimír Holan

Vladimír Holan (1905 – 1980) byl jedním z nejvýraznějších českých básníků a spisovatelů 20. století. A spolu s překotnými událostmi 20. století se převracel i jeho život. V roce 1945 vystoupil z katolické církve, vstoupil do komunistické strany a obhajoval i komunistický převrat v roce 1948. Brzy po něm byl však znechucen tím, jaké poměry nastaly, a vrátil se k církvi, jeho členství ve straně bylo zrušeno.

Pak přišla obtížná 50. léta. Doba politických procesů a strachu z toho, co a kdo může člověka stát svobodou nebo život. Holan dostal zákaz publikovat a žít se mohl pouze překlady, což citelně dopadalo i na příjmy jeho rodiny.

Manželé Holanovi v té době vychovávali dceru Kateřinu, která se narodila v roce 1949 s Downovým syndromem. Tedy s diagnózou, se kterou tehdy děti končily především v ústavech. Káťa však žila v rodině a její otec ji prý velice miloval.

Káťa se stala i středobodem Holanovy sbírky básní pro děti, kterou tehdy dostal dovoleno napsat a která poprvé vyšla v roce 1955. Ale i do říkadel pro děti mu skákaly úvahy a slova z jeho meditativní a reflexivní poezie pro dospělé. Tu je přechodník, tu novotvar, tu příliš složitě sousloví pro dětské říkanky. Sám Holan prohlásil, že pro děti psát neumí, a požádal Jaroslava Hiršala a Ladislava Fikara, aby mu svými úpravami pomohli přiblížit se dětskému čtenáři.

Mimochodem – Bajaja. Také se vám při vyslovení tohoto jména vybaví pohádka od Boženy Němcové o němém princí? Jako němý se kvůli zakazu psaní mohl cítit sám Holan, proto název Bajaja. Hlavní postavou je však jeho dcera Káťa.

O té skutečné Kateřině toho mnoho nevíme. Snad jen to, že když v roce 1977 zemřela, přestal Holan úplně psát a zanedlouho zemřel. Josef Hiršal na Holana a jeho dceru vzpomíná: ...jak prelud vpadlo do místnosti jakési malé dítě. Drželo v ruce nočník a cosi blekotalo. Za ním rychle přiběhla paní Holanová a odtáhla je. Děsivě ječelo. Fikar mi tiše říká: Tak to je Káťa. Vypadá na dva roky a je jí už... – Zoufale mávl rukou. – A v ústavech ji nikde nechťejí nechat, nesnese se s jinějma dětma. To je Vladimírova tragédie. Bere to za prokletí!“

Bylo to ale opravdu tak? Nebo si společnost zkrátka s takovými dětmi neuměla poradit jinak než v ústavech? Káťa v Holanových básních je zvědavá holčička plná nápadů a otázek.

*Dneska už půjdeš s maminkou
do parku mezi děti,
které svým křikem do hry zvou
a za obručí letí,*

říká básník své dceři. Mohla tehdy Káťa s maminkou na hřiště vyrazit, nebo si to básník jen přál?

Zuzana Šrámková

Smutné oči za plotem

„Když se syn koncem 70. let narodil, lékaři začali podivně kmitat, na porodní sál přišel neurolog... Ale nic mi neřekli. Až asi třetí den přišla na pokoj lékařka, která mi řekla, že se syn narodil s Downovým syndromem a že se tomu dříve říkalo mongolismus. Ten výraz se mi opravdu nelíbil. Automaticky mi hned nabídl umístění syna do ústavu, ale to jsem odmítla. Jenže manžel za mnou do porodnice nepustili, takže jsem s tím vším musela být několik dní sama.

O Downově syndromu jsem nic nevěděla. Nedalo se nikde nic dočíst, jakoby takoví lidé ani neexistovali. Předtím jsem viděla jediného člověka s těmito rysy. Byl to Toníček, který se narodil paní uvaděčce z kina v naší vesnici. Toníček byl v ústavu. Vídala jsem ho jen o svátcích. Nikdy jsem ho neslyšela mluvit. Jen se usmíval.

Manžel nakonec syna přijal se stejnou láskou jako já. Prarodiče to ale viděli jinak. Říkali mi, že ho mám „někam“ dát. „Oni ti ho stejně vezmou, viděla jsi někdy u někoho takové děčko?“ ptali se mě. Neviděla, opravdu ne, protože byly v ústavech! Navíc se ode mě odvrátili přátelé, kteří asi nevěděli, jak se mají tvářit. Bohužel se také s takovým děťátkem nesetkali. Byla jsem v sociální izolaci.

Zvala si nás jen komise, která neustále posuzovala zdravotní stav syna. Ani jsem ale nevěděla, co a jak posuzovali. Bála jsem se, že by mi mohli syna vzít. Pak jsem čekala druhé dítě a opět mi nabízeli, že mi pomůžou, že mi staršího syna umístí do ústavu. Tehdy už

jsem věděla, že jim ho dát nemusím. Neustále jsem ale musela podepisovat, že se o syna budu starat 24 hodin denně. Pak jsem komisi jednou pověděla, že pokud má být syn neustále dítětem, uděláme mu hezké dětství.

A proč jsem ho nikam nedala? Když jsme jezdili za tchýní, vedla cesta přes les, kde byl dům, kde tyhle děti žily. Venku se neustále sušily plíny, tyhle velké děti stály u plotu a smutně mávaly na auta. Ty jejich smutné oči byly tím důvodem, proč jsme syna chtěli v rodině.“

(příběh maminky, které se syn s Downovým syndromem narodil v 70. letech)

